

Als abonnee heeft u onbeperkt toegang tot alle journalistiek op trouw.nl.

ABONNEREN
vanaf 2,- per week

Columnistenfestival Trouw

Zaterdag 17 september | Inloop 13.30 uur | Aanvang 14.00 uur
Janskerk in Utrecht | Kaarten 15 euro

Bestel kaarten

Trouw

[VOORPAGINA](#)[VERDIEPING](#)[OPINIE](#)[RELIGIE&FILOSOFIE](#)[DUURZAAMHEID&NATUUR](#)[CULTUUR](#)

De kille kerk van Spakenburg-Noord

AGNES AMELINK 28 augustus 1998, 00:00

AMSTERDAM - Niet als een geslagen hond wil ds J. Dee terugkeren in de hervormde kerk - wel bescheiden. Met de kerkpolitiek zal hij zich voorlopig niet bemoeien, heeft hij de hervormde kerkleiding deemoedig beloofd. Maar een grote schuldenaar voelt hij zich niet "en dat hoeft bij de hervormden gelukkig ook niet".

Achter dat laatste zinnetje zit bij ds Dee een wereld van ergernis en droefenis. Zo fel als hij zich drie jaar geleden nog tot de vrijgemaakte kerken bekeerde, zo radicaal neemt hij nu afstand: "Ze zijn er bang voor God, voor de kerk en voor elkaar. Het is een leven in angst. Dat wil ik van m'n levensdagen niet meer."

Drie jaar geleden baarde dr. J. J. C. Dee, hervormd predikant in Twijzelerheide, opzien door over de stappen naar de Gereformeerde kerken vrijgemaakt (120 000 leden). De manier waarop hij de hervormde kerk verliet, wekte destijds irritatie - hij verzuimde zijn kerkenraad tevoren op de hoogte te stellen - maar zijn daad werd gezien als een logische consequentie van zijn opstelling. Dee was gepromoveerd op de theologie van K. Schilder, de aartsvader van de in 1944 ontstane vrijgemaakte kerken. Hij had zich diens visie op de kerk helemaal eigen gemaakt. De kerk is de gemeenschap van allen die in ware gehoorzaamheid aan Schrift en Belijdenis willen leven. Als die ware gehoorzaamheid er in jouw

kerk niet is, dan moet je daarmee dus breken - kome wat komt.

“Als ik de verklaring lees die ik destijds geschreven heb, dan schrik ik van mijn eigen ferme taal”, zegt Dee nu. “Ik heb me door mijn studie van Schilder zo met dat afscheidings- en doleantiedenken geïdentificeerd, dat ik niet gezien heb hoe eenduidig ze denken over de belijdenis en de bijbel. Ze weten precies wat de bijbel over de kerk zegt. Zo ontstaat er een kerk die berust op gelijkgezindheid en ijzeren discipline. Het is een soort leger, waar iedereen in het gelid marcheert. Uit de pas lopen kan niet.”

De vrijgemaakte kerken bereidden ds Dee aanvankelijk een welkom als de verloren zoon. Het werd alleen niet de thuiskomst waarvan Dee gedroomd had. Heel kort na zijn vrijmaking kreeg hij een beroep van Spakenburg, maar binnen twee jaar na zijn aantreden werd hij op non-actief gezet. Dat was vanwege huwelijksmoeilijkheden, want echtscheiding mag niet in de vrijgemaakte kerken. Zo kwam Dee in aanraking met de keerzijde van de vrijgemaakte eensgezindheid: de kerkelijke tucht. Wie zich in leer of leven misgaat, moet schuld belijden en zich bekeren. Wie dat niet doet hoort er niet meer bij.

“Er is sprake van een cirkelredenering, die erop neer komt dat zij altijd gelijk hebben”, zegt Dee. “Of je neemt de vermaning ter harte en je voegt je - al dan niet vermalen - in het gelid, óf je voegt je niet en dan kom je als verharde zondaar buiten de gemeenschap te staan. In beide gevallen heeft de kerk gelijk. De kerkenraad is een machtsinstituut, dat mensen in de kou zet.”

“Ik heb in anderhalf jaar in Spakenburg tientallen tuchtzaken meegemaakt. Jongelui mogen bijvoorbeeld geen belijdenis doen omdat ze op zaterdagavond in de dorpskroeg gesignaleerd zijn. Mensen moeten schuld belijden als ze moeten trouwen. Je mag 'geen gelijk span met een ongelovige maken'. Dat betekent: niet trouwen met iemand van een andere kerk. Doe je dat wel, dan zit je fout. Dan wordt dus ook je kind niet gedoopt en ga zo maar door. De rechtlijnigheid en de liefdeloosheid van dat strak aangesnoerde kerkelijk leven, daar ben ik enorm van geschrokken. Neem zo'n echtscheidingsprocedure. De ondervraging door de kerkelijke rechtbank, de manier waarop je door de mangel gehaald wordt, dat heb ik ervaren als een martelgang, een nachtmerrie. Ze ploegen je

hele leven om, leggen persoonlijke brieven onder de loep. Aan bepaalde procedures heb ik niet mee willen werken - dat is aangemerkt als ongehoorzaamheid aan de kerkenraad. Vandaar dat ik ook ben afgezet wegens zonde tegen het vijfde gebod.”

Het beeld dat van de vrijgemaakte kerken anno 1998 bestaat is toch van een kerkgenootschap dat zich, zij het schoorvoetend, juist losmaakt van zijn rigide verleden. Schetst ds Dee hier geen karikatuur?

“Vergis je niet, de vrijgemaakten vormen nog steeds een een zeer gesloten gemeenschap die door stringente regels bij elkaar wordt gehouden. Natuurlijk zijn er wel gemeentes waar het anders toegaat, maar die voeren echt niet de boventoon. Spakenburg-Noord is eerder maatgevend voor de vrijgemaakte kerken dan Amsterdam-Centrum. Als je op zondagavond televisie kijkt, kun je in Spakenburg niet in de kerkenraad komen. Zelf heb ik ook wel eens ouderlingenbezoek gehad omdat ik op zondag tv keek.”

Dee vermoedt dan ook dat niet alleen de kwestie van zijn echtscheiding heeft meegespeeld bij zijn afzetting. Zijn andere, onvrijgemaakte kijk op veel zaken, maakt hem bij een deel van de kerkgangers populair. “Zij hadden het gevoel dat de Berlijnse muur werd neergehaald.” Anderen zagen hem daardoor juist als een gevaar dat moest worden gekeerd.

Voor Dee de hervormde kerk de rug toekeerde, gold hij als een scherp criticaster van de slapte in die kerk. Hij hekelde het gebrek aan trouw aan de belijdenisgeschriften (de zeventiende-eeuwse geschriften waarin de gereformeerde leer is samengevat). En ook van een Samen-op-Weg-kerk met een 'voor-elk-wat-wils-formule' wilde hij niets weten. Geestverwanten van Dee hoor je nog wel eens roepen om herinvoering van de tucht - de touwtjes zijn nu vaak zo ver gevierd dat niet meer te zien is waar en of een gelovige nog ergens aan vast zit. Dee zal hen niet meer bijvallen:

“Geef mij maar de ruimte van de hervormde kerk, waar mogelijkheden zijn om te theologiseren. Bij de vrijgemaakten mocht je best over allerlei ontwikkelingen schrijven, maar waar je eindigde moest altijd vaststaan. Bvendien - alles wat je schreef werd op een goudschaaltje gewogen, vrije gedachtevorming was

niet mogelijk. Maar als alles zo uniform is, is het dood. De hervormde kerk is niet uniform, maar die trotseert toch ook de tijd.”

Al enkele maanden kerkt ds Dee bij een hervormde collega in Amersfoort en inmiddels heeft hij het dagelijks bestuur van de hervormde synode gevraagd om de status van een emeritus-predikant. Dit vanwege zijn benoeming als pastor van een protestants verpleeghuis in Amsterdam.

“Mijn verklaring van destijds moet ik deels herroepen. Ik zal duidelijk moeten maken dat ik loyaal en zonder voorbehoud kies voor de hervormde kerk en ook voor Samen op Weg. Maar misschien is mijn verhaal ook wel een signaal dat je nooit ongestraft je nest verlaat. Ik ben een hervormd mens - dat ben ik me het afgelopen jaar steeds meer gaan realiseren.”

“Je houdt uiteindelijk een heel basaal geloof over, ontdaan van alle theologische franje, van alles wat te maken heeft met positie, eer en status. Geloof in God als een oneindig barmhartige Vader. Het Evangelie is voor mij niet anders geworden - ik heb hier geen geloofscrisis aan over gehouden. Daarvoor is het geloof teveel een constante factor in m'n leven; niet iets van pieken en dalen.”

Schilder zal voorlopig wel op de plank blijven, denkt Dee. In plaats daarvan leest hij Henri Nouwen: 'Eindelijk Thuis'.

Ochtend nieuwsbrief

Schrijf u in en ontvang iedere ochtend een overzicht met de belangrijkste stukken uit de krant.

MEER OVER RELIGIE EN GELOOF GELOOF CHRISTENDOM HUMAN INTEREST
KUNST, CULTUUR EN ENTERTAINMENT AMERSFOORT AMSTERDAM
AMSTERDAM-CENTRUM AGNES AMELINK

voorpagina

Net binnen

[MEER >](#)

Liveblog [Oorlog in Oekraïne](#)

Poetin en Erdogan spreken elkaar over graanschepen uit Oekraïne

Onderzoek [Hypotheeker](#)

'Woningmarkt in impasse door oplopen hypotheekrente'

Amerikaanse economie

Economische investering VS stap dichterbij nadat laatste Democraat steun toezegt

Long Covid

Onderzoek: een op acht coronapatiënten houdt langdurige klachten

Opvangcrisis

De bedden voor vluchtelingen uit Oekraïne raken op, waarschuwen gemeenten

Stikstofcrisis

De schaduw van Farmers Defence Force hangt over de bemiddelingstafel van Johan Remkes

Spanningen Taiwan

Premier Japan: 'Chinese raketten probleem voor nationale veiligheid'

Best gelezen

[MEER >](#)

- 1 **IAEA waarschuwt voor nucleaire ramp in Oekraïne**
- 2 **Oekraïne trekt initiatief naar zich toe in oorlog met Rusland**

[MEER VOORPAGINA](#)

Wilt u iets delen met Trouw?

Tip [hier](#) onze journalisten

Algemeen

Over ons
Contact met Trouw
Privacystatement
Abonnementsvoorwaarden
Gebruiksvoorwaarden
Cookiebeleid
Cookie-instellingen
Auteursrecht
Colofon

Service

Klantenservice
Mijn account
Vakantieservice
Adverteren
Losse verkoop

Meer Trouw

Abonneren
Nieuwsbrieven
Digitale krant
Webwinkel
RSS-feeds
Facebook
Twitter
Android apps
iOS apps

Navigeer

Columnisten
Recensies
Archief

Op alle verhalen van Trouw rust uiteraard copyright.

Wil je tekst overnemen of een video(fragment), foto of illustratie gebruiken, mail dan naar copyright@trouw.nl.

© 2022 DPG Media B.V. - alle rechten voorbehouden